

explained, their classification is presented. The classification consists of preparatory, introductory, training and concluding types of the exercises.

Key words: linguistic analysis of the text, principles of teaching, modular pedagogical technology, teaching methods, exercises.

Стаття надійшла до редакції 26.03.2018 р.

Прийнято до друку 25.04.2018 р.

Рецензент – д.п.н., проф. Сташевська І. О.

УДК 372.811.161

Г. П. Кузнецова

ЕЛЕКТРОННИЙ ПІДРУЧНИК ІЗ ФОНЕТИЧНОЇ СТИЛІСТИКИ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ

Реформаційні зміни, які відбуваються в системі національної освіти, і мовознавчій передусім, викликані розширенням і впровадженням в усі сфери суспільства інформаційно-комунікаційних технологій. З огляду на це усталеним генетивом на лексико-семантичному та стилістичному мовних рівнях стає сполука «інформаційне суспільство» – відкрите до знань і стрімкого розвитку через вільний доступ до інформації та сформованість умінь працювати з інформацією, із текстами, гіпертекстами різних стилів і жанрів залежно від мети і ситуації спілкування. Перед закладами освіти, зокрема учасниками освітнього процесу – викладачами, учителями, студентами, учнями – постала потреба вчасного освоєння і вправного послуговування засобами передачі інформації – електронною поштою, хмарними ресурсами, навчальними мережами, мультимедійними системами, навчальними іграми, електронними навчальними посібниками та підручниками тощо.

Серед зазначених засобів передавання інформації основою оволодіння змістом освітнього процесу є електронний підручник, про структуру, зміст, особливості, функції якого нині знаходимо багато науково-практичного, методичного матеріалу (В. Бадер, Л. Білоусова, В. Вембер, Л. Гризун, Д. Зуєв, Л. Рускуліс, Ю. Шепетко та інші).

Безперечною є думка про те, що без створення і використання електронного підручника як навчального засобу нового типу сьогодні не можливе ефективне реформування освіти. Підручник нового покоління сприятиме розвиткові інноваційних форм і методів навчання, створить можливості для реалізації таких освітніх функцій, як мотиваційна, інформаційна, пізнавальна, технологічно-комунікаційна, самоосвіти, конструктивна, діагностувальна, розвивальна, дасть змогу урізноманітнити канали, за якими надходить потрібна інформація, подолати догматизм, формалізм, однобокості у потрактуванні навчального матеріалу. Варто зазначити, що лінгвістично особливим є матеріал із фонетичної стилістики, оскільки він становить основу формування в майбутніх словесників стилістичної компетентності, яка охоплює функціональний аспект знань із фонетики, акцентології, орфоєпії, просодики, лексики, граматики, риторики та їх реалізацію в

текстах різних типів і жанрів, в усному і писемному мовленні, і є вершиною культуромовної вправності майбутнього фахівця української мови і літератури.

Аналіз педагогічних, методичних, лінгвістичних, лінгводидактичних джерел засвідчує, що проблема з'ясування ролі і місця електронних освітніх ресурсів, і електронного підручника зокрема, у системі підготовки майбутнього вчителя на часі. Проблеми розмежування термінів «електронний підручник», «електронне видання», «електронний посібник», «електронний навчальний ресурс», «електронна книга» простежуються у працях Балалаєвої О.Ю., Кузнецової Г.П., Литвин А.В., Трищук О.В., Фіголь Н.М. Формуванню вмінь у майбутніх студентів, учителів філологічної спеціальності створювати тексти для електронного підручника, посібника присвячено наукові розвідки Бадер В.І., Семенів Н.Л., Сороко Н.В., Кухарчук І.О., Холяк І.В. та інших. Підготовка майбутніх учителів-філологів до професійної діяльності в умовах інформаційного суспільства стала основою наукової роботи Грубої Т.Л., Карташової Л.А., Семенів Н.Л., Шепетко Ю.М. Роль електронного підручника як засобу навчання мовознавчих дисциплін відображено в лінгвометодичних джерелах Голуб Н.Б., Горошкіної О.М., Карамана С.О., Симоненко Т.В., Шляхової В.В. та інших.

Однак ватро вказати, що нині в науковій літературі не простежуємо загальних методологічних, психолого-педагогічних, методичних, лінгвістичних засад щодо створення електронного підручника для студентів філологічних факультетів з урахуванням специфіки навчання фахових дисциплін, зокрема фонетичної стилістики. Актуальним є і питання відмінностей електронного підручника від традиційного, дослідження їх впливу на формування професійної вправності майбутніх словесників у процесі впровадження їх в освітній процес одночасно, почергово, поперемінно, на вибір студента тощо. Зацікавлюють шляхи інтегрування електронного підручника в загальний процес навчання мови як студента ЗВО, так і учня школи.

Метою і завданнями публікації є спроба визначити теоретичні основи електронного підручника з фонетичної стилістики, з'ясувати сутність цього поняття на засадах порівняльного аналізу термінів «електронний підручник», «електронний посібник», «електронне видання» як об'єктів стандартизації та поглядів науковців; з'ясувати відмінності електронного і друкованого підручників на підставі характеристики основних ознак електронного підручника.

Упровадження в навчальний процес інформаційних технологій, підвищення їх ролі в самоосвіті майбутніх спеціалістів, і філологів зокрема, спонукають до перегляду професіограми учителя української мови і літератури, де ключовою компетентністю має бути інформаційно-комунікаційна – як професійна здатність не лише вправно застосовувати в практичній діяльності знання, уміння, навички з основ інформаційно-комунікаційних технологій, а й самостійно продукувати ефективні електронні освітні ресурси. Формування такої здатності передбачено й у концепції «Нова українська школа».

Сьогодні у педагогічних вишах на філологічних факультетах означена компетентність формується диз'юнктивно, про що свідчить аналіз навчальних планів спеціальності 014.01 Середня освіта

(Українська мова і література) за освітніми ступенями бакалавра, магістра, доктора філософії. Структурно-логічна схема набуття ІКТ-компетентності майбутніми словесниками є розрізною, а засоби інноваційних освітніх технологій в структурі лінгводидактики вивчаються обігово. З огляду на це на часі проектування і введення до експерименту електронного підручника із фонетичної стилістики, яка в своєму навчальному арсеналі мову розглядає як «шлях проникнення знань у сучасну ментальність нації, а також у світогляд прийдешніх поколінь» (за Л.Мацько); аналізує процеси породження мови і мовлення на засадах генетичної аксіопрагматики та десигніки; оперує вивченням мовних знаків, що набули ознак концептів, метафор, порівнянь, епітетів, уособлень, архетипів, культурем; заперечує іманентний підхід до вивчення мови й стверджує антропоцентричний – досліджує роль мови, мовлення, фонетичного тла текстів, дискурсів, гіпертекстів у пізнавальній діяльності людини. Отже, у визначенні поняття «електронний підручник із фонетичної стилістики української мови» варто виходити із тлумачення терміна «фонетична стилістика» – «галузь лінгвістики, що на засадах антропоцентризму на сегментному та суперсегментному мовних рівнях вивчає функції фонем та їх найрізноманітніше поєднання з метою увиразнення мовлення, досліджує евфонічні особливості мови і мовлення, функціональний вияв нормативної вимови, наголошування, інтонування мовних одиниць; вивчає частоту вживання фонем у різних стилях і жанрах, їх сполучуваність і співвідношення; під час творення зв'язного мовлення добирає з низки акустичних та артикуляційних ознак фонем та їх поєднань ті, що здатні створювати звуколад, умотивований завданням і метою комунікації, змістом і образністю тексту; досліджує фоносемантичні зв'язки в тексті, засоби його творення й увиразнення» [1, с.216-217].

Процес створення електронного підручника з фонетичної стилістики української мови передусім передбачає додержання нормативно-правових джерел у галузі електронних освітніх ресурсів, а отже з'ясування сутності термінів «електронний підручник», «електронний посібник», «підручник», «посібник»; «електронне видання» як об'єктів стандартизації.

Так, відповідно до наказу МОН України від 01.10.2012 року №1060 «електронний підручник – це електронне навчальне видання із систематизованим викладом дисципліни (її розділу, частини), що відповідає навчальній програмі» [2, с.3].

Щойно схвалений Закон України «Про освіту» електронний підручник розглядає як «електронне навчальне видання із систематизованим викладом матеріалу, що відповідає освітній програмі, містить цифрові об'єкти різних форматів та забезпечує інтерактивну взаємодію» [3, с.1]. Варто зазначити, що в Законі таке ж визначення має і поняття «електронний посібник», що дещо суперечить тлумаченню цих дефініцій у державному стандарті України ДСТУ 3017:2015, який відображає стан потоку як друкованих, так і електронних видань: «підручник – навчальне видання, що містить у повному обсязі систематизований виклад навчальної дисципліни, відповідає навчальній програмі та має відповідний, офіційно наданий гриф»; «навчальний посібник – навчальне видання, що доповнює або частково (повністю)

замінює підручник і має відповідний офіційно наданий гриф [4]. Отже, лексеми «підручник» і «посібник» не є тотожними за змістом, а отже – і за призначенням. Під час формулювання визначення поняття «електронний підручник із фонетичної стилістики» треба, на нашу думку, взяти до уваги, що як підручник, так і посібник – це комплексно-узагальнена модель освітнього процесу, яка відображає його мету, завдання і спрямована на формування професійних компетентностей майбутнього фахівця.

У державному стандарті 7157:2010 знаходимо узагальнене визначення поняття електронного видання: це «документ, що пройшов редакційно-видавниче опрацювання, має вихідні відомості й призначений для розповсюдження в незмінному вигляді; електронний аналог друкованого видання – електронне видання, що в основному відтворює відповідне друковане видання, зберігаючи розташування на сторінці тексту, ілюстрацій, посилань, приміток тощо; електронний документ, інформація в якому подана у формі електронних даних і для використання якого потрібні засоби обчислювальної техніки; мережеве електронне видання як таке, що доступне користувачам через мережні засоби» [5]. Стандарт також зосереджує увагу на «недетермінованому (інтерактивному) електронному виданні, параметри, зміст і спосіб взаємодії з яким визначає сам користувач за алгоритмом, заданим видавцем» [5]. Чи означає визначення поняття «електронний підручник», подане в Законі України «Про освіту», що електронне освітнє видання має бути лише недетермінованим (інтерактивним), адже ДСТУ 7157:2010 передбачає і детерміноване електронне видання, таке, у якому «параметри, зміст та спосіб взаємодії з яким визначені видавцем і не можуть бути змінені користувачем» [5].

Зазначимо, що у новому ДСТУ 3017:2015 дефініція терміна «електронне видання» суттєво відрізняється: це «документ, інформацію в якому подано у формі електронних даних і для використання якого потрібні засоби обчислювальної техніки» [4]. Таке потрактування, на нашу думку, є не стільки визначенням поняття, скільки вказівкою на спосіб виготовлення продукту, окрім цього, воно повністю дублює визначення терміна «електронний документ», про яке йдеться у ДСТУ 7157:2010. Гадаємо, що така термінологічна «плутанина» зумовлена багатозначністю термінів «електронне видання», «електронний підручник», проте вони за ознакою ступеня узагальненості перебувають у гіпонімічних відношеннях, коли обсяг одного поняття включається до обсягу іншого. Таким чином, вищий ступінь узагальнення має термін «електронне видання», і в семантиці його номінують як гіперонім, нижчий ступінь узагальненості має контекст «електронний підручник», з огляду на що він визначається як гіпонім. Інтегральною (спільною) семою для обох термінів є поняття «локальний, мережевий простір», що й надає дефініціям надмірної узагальненості. Виділення диференційних (розрізнявальних) сем, дасть змогу чіткіше розмежувати сутність понять, а відтак – конкретизувати визначення. Серед диференційних сем назвемо такі: технічні аспекти (певне програмне забезпечення для створення електронного контенту); процес створення електронного продукту (зміст, структура, моделювання); функціонування в системі соціальної (освітньої) комунікації (користувачі і споживачі електронної

інформації).

Диференційною семою можна визнати й професійну спрямованість електронного підручника, тому предмет дослідження спонукає до аналізу думок науковців-лінгводидактів про електронний підручник (посібник) як термін. Так, у початковому посібникові «Практикум з методики навчання мовознавчих дисциплін у вищій школі» [6], у працях Ю. Шепетко простежуємо таке визначення електронного підручника: «мультимедійний засіб навчання нового покоління, що містить систематизовану інформацію з дисципліни відповідно до навчальної програми з урахуванням сучасного професійного спрямування курсу, побудований на загальнодидактичних та специфічних принципах навчання мовознавчих дисциплін; спрямований на формування фахової компетентності студентів» [6, с. 76, 145; 7, с.]. В. Бадер електронним посібником із лінгводидактики називає «електронний засіб навчання, який містить систематизований теоретико-практичний матеріал із лінгводидактики, забезпечує творче й активне опанування студентами знаннями, вміннями й навичками в цій галузі за допомогою використання сукупності графічної, текстової, аудіо-, відео-, фото- та іншої інформації» [8, с.93].

Студіювання педагогічної, психологічної літератури з теми дослідження дає підстави для висновку, що поняття «електронний підручник» набуло найрізноманітніших визначень, які компресійно можна сформулювати так: «тематично завершене структуроване навчальне видання в електронній формі» (Р.Кухарчук); «складний продукт із застосуванням досягнень сучасної техніки», «мультимедійний засіб навчання молодого покоління» (Ю. Шепетко); «універсальний інтерактивний гіпермедійний і дидактичний підручник» (Н. Кононець); «комп'ютерний додаток паперового підручника», «методичний і дидактичний інтермедійний засіб для вивчення теоретичного матеріалу», «гіпертекстовий аналог друкованого підручника», «автоматизований варіант друкованого видання», «програмний педагогічний засіб отримання знань» (А. Литвин, І. Кузбит); «комплексний засіб навчання» (Ковальчук О.); «окремий елемент електронного навчально-методичного комплексу» (О. Єсіна, Л. Лінгур); «автоматизована навчальна система» (О. Чортополохов, В. Коваль); «програмно-інформаційна система», «комбінований програмний засіб», «електронне навчальне видання», «електронний інформаційний продукт», «електронний засіб навчання, підтримка звичайної книги» (К. Бугайчук, М. Листопад, Н. Фіголь); «електронний інтерактивний адаптивний гіпермедіа ресурс» (А. Анохін, М. Афанасьєв, О. Плоха); «комп'ютерний педагогічний програмний засіб» (А. Велиєва, О. Гуркова), «електронна навчальна система комплексного призначення» (О. Баликіна, Л. Рускулс); «інформаційна система (програмна реалізація) комплексного призначення» (Словник термінів понятійного апарату інформатизації освіти); «гіпертекст із вбудованими в нього малюнками, таблицями, аудіо- та відеосюжетами» (Г. Коміренко), «текст, представлений в електронній формі і забезпечений розгалуженою системою зв'язків» (О. Корбут), «новий тип книги без обкладинки» (Я. Михайлович); «сукупність графічної, текстової, цифрової, мовної, музичної, відео-, фото інформації»; «оновлена традиція ергодичної текстуальності – електронний гіпертекст»

(С. Потапенко, М. Столярова, М. Шліхта) тощо. Аналіз стислих дефініцій електронного підручника свідчить, що узагальнено електронним підручником можна вважати: 1) сканований паперовий підручник; 2) традиційний (лінійний) підручник із гіпертекстовими вставками; 3) гіпертекстовий (нелінійний) підручник (сукупність текстів, мультимедіа, пов'язаних між собою змістовими вузлами переходу); 4) спеціально розроблений електронний підручник.

Погляди на визначення поняття «електронний підручник» дають змогу з'ясувати основні його ознаки: інтерактивність, мультимедійність, системність, комплексність, цілісність, інтегрованість, зв'язність, відкритість, нелінійність, багаторівневість, зворотність зв'язку, діалогічність, деперсоніфікованість, багатоадресатність, безперервність у користуванні, інформаційна пошуковість, гіпертекстовість, динамічність.

Конститутивні ознаки електронного підручника – підстава для зіставлення його з традиційним – друкованим підручником – передусім за потенціалом освітньої спроможності, а саме: широка наповнюваність, деталізація, можливість постійно змінювати інформацію (компресія, декомпресія навчального матеріалу), сприймати, аналізувати, засвоювати її дистанційно; високий рівень унаочнення освітнього матеріалу, здобуття знань, формування умінь, навичок за допомогою ефективної «сприймальної насиченості»: аудіо-, відео-, візуалізація, графіка, подкасти, караоке тощо; інтерактивна комунікація учасників освітнього процесу; індивідуалізація та диференціація процесу опанування знаннями, вміннями, навичками; гіпертекстова модель, що дає змогу користувачам оперувати вербальними і невербальними засобами спілкування, уявленнями, «дозволяє видавати адресатові інформацію в найефективнішій формі з урахуванням не лише її сутності, а й індивідуальних психофізичних особливостей адресата» [9, с. 72]; використання найрізноманітніших засобів контролю (тести, лінгвістичний, лінгвостилістичний, фоностилістичний аналіз, контрольні запитання, вікторини, проблемні семінари тощо); можливість залучити до процесу навчання не лише зорову, а й слухову, емоційну пам'ять, що активно полегшує глибоке розуміння і запам'ятовування важливих модусів, понять, тверджень. При цьому зазначимо, що електронний підручник для вищої школи не повинен стати заміником традиційного, це, на нашу думку, лише новий жанр навчальної сітисетової літератури, такий, що має спонукати студента звернутися до паперового підручника, порівняти, зіставити їх потенціал у формуванні його професійної компетентності.

З огляду на аналіз нормативного та науково-практичного фонду з досліджуваної проблеми електронний підручник із фонетичної стилістики української мови визначаємо як інтерактивний мультимедійний освітній засіб, що містить систематизований, інтегрований, багаторівневий теоретико-практичний матеріал із фонетилістики, та на засадах антропоцентричності й соціокультурності забезпечує формування у майбутніх студентів-філологів фонетилістичної компетентності, усвідомлене розуміння того, що вправне володіння звуколадом усного й писемного українського мовлення відповідно до етичних, естетичних, оцінних, експресивно-образних задумів спроможне творити шедеври людської думки, концепти

культурно-семіотичного простору. Мета такого електронного підручника, за яким працюватимуть студенти – майбутні учителі української мови і літератури нової української школи: усвідомити професійну значущість і «сутність влади над мовою», зрозуміти, що мова «відноситься до всіх інших засобів прогресу як перше і основне» [10], а отже ступінь володіння нею є показником інтелектуального рівня й загальної культури як студента-словесника, так і тих, кого він навчатиме, а відтак – майбутнього нації.

Таким чином, нова парадигма розвитку української лінгводидактики спонукає до нових підходів у підручникомоворенні. Одним із подальших напрямів дослідження передбачено розкрити основні підходи, принципи, структуру, етапи моделювання електронного підручника із фонетичної стилістики.

Список використаної літератури

1. Кузнецова Г.П. Фоностилістика і фоностилістичні засоби увиразнення тексту: від ретроспекції до сьогодення / Галина Кузнецова/ Development and modernization of Poland and prospects of Ukraine: Collective monograph. Lublin: Izdevnieciba "Baltija Publishing", 2017. 436 p. P. 199 – 218. **2. Положення** про електронні освітні ресурси: наказ Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України №1060 від 01.10.2012 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z1695-12>. **3. Закон** України «Про освіту» від 05.09.2017 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>. **4. Інформація** та документація. Видання. Основні види. Терміни та визначення понять. ДСТУ 3017:2015. На заміну ДСТУ 3017-95; Чинний від 2010-07-01. – Київ : ДП «УкрНДНЦ», 2016. – 42 с. **5. Інформація** та документація. Видання електронні. Основні види та вихідні відомості: ДСТУ 7157:2010. Чинний від 2010-07-01. Київ : Держспоживстандарт України, 2010 – 18 с. **6. Практикум** з методики навчання мовознавчих дисциплін у вищій школі : навч. посіб. / О.М.Горошкіна, С.О.Караман, З.П.Бакум, О.В.Караман, О.А.Копусь; за заг.ред. О.М.Горошкіної та С.О.Карамана. – Київ : «АКМЕ ГРУП», 2015. – 250 с. **7. Шепетко Ю.М.** Методика використання електронного підручника з української мови в коледжах [Текст] : автореферат...канд.пед.наук, спец.: 13.00.02 – теорія і методика навчання (українська мова) / Ю.М.Шепетко – Херсон : Херсонський держ.ун-т, 2012. – 20 с. **8. Бадер В.І.** Теоретико-методичні засади побудови електронного посібника з лінгводидактики / В.І.Бадер. – Nowoczesna edukacja: filozofia, innowacja, doświadczenie – Nr 1. – Łódź : Wydawnictwo Naukowe Wyższej Szkoły Informatyki i Umiejętności, 2015. – 236 с. **9. Ремнёва М.Л., Дедова О.В.** Об опыте гипертекстового изложения учебных курсов // В пространстве филологии. – Донецк : Юго-Восток, 2002. – С.72-89. **10. Потебня А.А.** Этика и поэтика / А.А.Потебня. – Москва: Искусство, 1976. – 613 с.

Кузнецова Г.П. Електронний підручник із фоностилістики української мови: теоретичний аспект

У статті проаналізовано терміни «електронний підручник», «електронний посібник», «електронне видання», доведено, що

термінологічна система цих понять потребує уточнення. Семантичну неузгодженість термінів обґрунтовано їх багатозначністю, за ознакою ступеня узагальненості віднесено до гіпонімічних відношень. Визначено інтегральні (мережевий, локальний простір) та диференційні семи (технічні аспекти, процес створення електронного продукту, соціальна комунікація, професійна спрямованість) для обох термінів. Обґрунтовано типи електронних підручників: сканований паперовий підручник; традиційний (лінійний) підручник із гіпертекстовими вставками; гіпертекстовий (нелінійний) підручник; спеціально розроблений електронний підручник. З'ясовано ознаки електронного підручника: інтерактивність, мультимедійність, нелінійність, гіпертекстовість. Охарактеризовано потенціал електронного підручника у порівнянні з традиційним. Сформульовано визначення електронного підручника із фонетичної стилістики, зазначено мету його моделювання.

Ключові слова: електронний підручник, електронне видання, традиційний підручник, електронний підручник із фонетичної стилістики української мови, типи, ознаки електронних підручників.

Кузнецова Г.П. Электронный учебник по фонетической стилистике украинского языка: теоретический аспект

В статье проанализированы термины «электронный учебник», «электронное пособие», «электронное издание»; доказано, что терминологическую систему этих понятий требуется уточнить; их многозначность есть причиной семантической несогласованности; за степенью обобщенности они находятся в гипонимических отношениях. Определены интегральные (сетевое и локальное пространство) и дифференциальные семы (технические аспекты, процесс создания электронного продукта, социальная коммуникация, профессиональная направленность) для обеих терминов. Рассмотрены типы электронных учебников: сканированный бумажный учебник, традиционный (линейный) учебник с гипертекстовыми вставками; гипертекстовый (нелинейный) учебник, специально разработанный электронный учебник. Определены признаки электронного учебника: интерактивность, мультимедийность, нелинейность, гипертекстовость. Охарактеризован потенциал электронного учебника сравнительно с традиционным. Сформулировано определение электронного учебника по фонетической стилистике, указано цель его моделирования.

Ключевые слова: электронный учебник, электронное издание, традиционный учебник, электронный учебник по фонетической стилистике, типы, признаки электронного учебника.

Kuznetsova H. Electronic textbook on phonostylistics of Ukrainian language: a theoretical aspect

The article deals with comparative analysis of such terms as “electronic textbook”, “electronic manual”, “textbook”, “manual”; “electronic edition”. It is proved that the terminological systems of these concepts as objects of standardization need to be clarified. It is pointed out that the semantic divergence of the basic terms is substantiated by their polysemy. On the basis of the generalization the concepts of “electronic publication” and “electronic textbook” are related to the hyponymic relations. The present study defines the

integral (network, local space) and differential semes (technical aspects, the process of creating an electronic product, functioning in social communication, professional orientation) for both terms. The article suggests the definition of electronic textbook: scanned paper textbook; traditional textbook with hypertext inserts; hypertext (non-linear) tutorial (texts, multimedia); a specially worked out electronic textbook. The main features of the electronic textbook such as interactiveness, multimedia, complexity, integrity, non-linearity, feedback, information search, hypermedia, hypertext are mentioned in the article. The educational ability and potential of the electronic textbook in comparison with the traditional one are described in the present work. The article suggests a definition of phonostylistics electronic textbook and aim of its creation.

Key words: electronic textbook, electronic edition, traditional textbook, electronic textbook on phonostylistics of Ukrainian language, types and features of electronic textbooks.

Стаття надійшла до редакції 02.04.2018 р.

Прийнято до друку 25.04.2018 р.

Рецензент – д.п.н., проф. Караман О. Л.

УДК 37.013:316.628

Л. В. Мельник

ЗМІСТ І ПРИЧИНИ КОНФЛІКТІВ У ПЕДАГОГІЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Професіоналізм педагога у розв'язанні конфліктів – дуже важлива й актуальна соціально-психологічна проблема, адже до сьогодні спостерігається протиріччя між реальним рівнем професіоналізму педагогів у розв'язанні конфліктів та вимогами суспільства до цього рівня, між потребами практики й недостатньою теоретичною розробленістю цього питання.

Вивченням проблеми конфліктів та способів їх розв'язання займалися дослідники різних галузей науки (філософи, соціологи, психологи, педагоги): Демокрит, Гегель, Г. Зіммель, Л. Гумплович, А. Смолл, У. Самнер, Д. Скотт, Б. Уізерс, З. Фрейд, К. Хорні. Серед російських науковців увагу конфліктам приділяли І. Ворожейкін, М. Гончаров, В. Журавльов, А. Здравомислов, В. Зіхард, Т. Нікіфорова, І. Риданова, М. Рібакова. Вивченням проблеми конфліктів займалися й вітчизняні дослідники: А. Анцупов, Т. Дуткевич, Л. Карамушка, В. Лозниця, Т. Сорочан та ін.

Мета нашої розвідки полягає в розкритті сутності та змісту конфліктів у педагогічному колективі на основі порівняльного аналізу поглядів різних дослідників.

У філософії конфлікт визначають як крайнє загострення суперечностей. З погляду менеджменту, конфлікт – це суперечність, що